

טור מדד השלום מאי 2017

פרופ' אפרים יער פרופ' תמר הרמן

סקר מדד השלום התמקד החודש בעמדות הציבור הישראלי כלפי שני אירועים בולטים: ביקורו בארץ של נשיא ארה"ב דונלד טראמפ במאי וציון מלאת 50 שנה למלחמת ששת הימים ביוני.

מידת ההצלחה של ביקור טראמפ בישראל: כשני שלישים בציבור היהודי חושבים שהביקור של טראמפ בארץ היה מוצלח. בציבור הערבי התמונה הפוכה: הרוב (52%) סבורים שהביקור לא היה מוצלח וכשליש (35%) חושבים ההיפך. פילוח של תשובות המרואיינים היהודים לפי מחנה פוליטי מעלה כי רוב גדול (73%) ממי שהגדירו עצמם ימין העריכו את הביקור כמוצלח וכך גם הייתה הדעה הרווחת בקרב מי שהגדירו עצמם מרכז (68%). לעומת זאת, בשמאל השיעור הגבוה יותר (49%) הגדירו את הביקור לא מוצלח ומעט למעלה משליש (37%) הגדירו אותו מוצלח.

התוצאות החזויות של הביקור: למרות שביעות הרצון הרווחת מהביקור הרי כאשר בוחנים את הערכת הציבור באשר לתוצאות החזויות שלו מתקבלת תמונה שונה למדי. למרות הכרזותיו של טראמפ כי אחת ממטרותיו היא להחזיר את ישראל והפלסטינים לשולחן המשא ומתן, בציבור היהודי הרוב (59%) מעריכים שהסיכוי לכך קטן. הסקפטיזם הציבורי רבה עוד יותר כשמדובר בסיכוי שבחסותו של טראמפ יושג בשנה-שנתיים הקרובות הסכם שלום בין ישראל לבין הפלסטינים: יש כמעט תמימות דעים (82%) שהסיכוי לכך קטן. הציפייה הנמוכה שטראמפ יצליח להחזיר אל שולחן הדיונים את הישראלים והפלסטינים וההערכה הנמוכה עוד יותר שיושג בחסותו הסכם שלום משותפת לא רק לשלושת המחנות הפוליטיים, ימין מרכז ושמאל, אלא גם לישראלים היהודים והערבים כאחד.

מרכזיות ביטחונה של ישראל בשיקולי טראמפ: רוב קטן בלבד בציבור היהודי (51%) סבורים כי ביטחון ישראל הוא כיום שיקול מרכזי של הנשיא טראמפ בעת גיבוש מדיניות החוץ האמריקנית. בעניין זה יש הבדל גדול בין שלושת המחנות הפוליטיים: בקרב מי שהגדירו עצמם ימין, הרוב (59%) סבורים כי ביטחונה של ישראל הוא שיקול מרכזי אצל טראמפ. לא כך הדבר בקרב מי שהגדירו עצמם מרכז ושמאל: בשני מחנות אלה רק מיעוט (27%-13.5%) סבורים כן.

באופן פרדוקסלי משהו, בציבור הערבי, שיעור גבוה אף יותר מאשר בימין היהודי, כשני שלישים (67%), סבורים כי ביטחון ישראל הוא שיקול מרכזי בבניית האסטרטגיה הבינלאומית של טראמפ.

טראמפ, סעודיה וישראל: אי-הבטחון הישראלי-יהודי בשאלת מחויבותו של טראמפ לביטחון ישראל הוא ככל הנראה הגורם לכך ששיעור הסבורים, שנשיא ארה"ב ילחץ על ישראל לתמוך בזומת השלום הסעודית כבסיס למשא ומתן בין ישראל והפלסטינים בעקבות ביקורו שם ועסקת הנשק שנחתמה, עולה בהרבה על שיעור מי שאינם סבורים כך (52% לעומת 30%). הציבור היהודי נחלק כמעט שווה בשווה בשאלה האם עסקת הנשק הזו

מסכנת או לא מסכנת את ביטחונה של ישראל: 40% חושבים או בטוחים שהיא מסכנת את ישראל ואילו 43.5% חושבים או בטוחים שאינה מסכנת אותה. פילוח לפי מחנות פוליטיים מעלה כי בימין שיעור הסבורים כי העסקה מסכנת את ישראל הוא כמעט כפול משיעור הסבורים ההיפך באותו מחנה (61% לעומת 36%). לעומת זאת, במרכז ובשמאל הרוב סבורים כי העסקה איננה מסכנת את ישראל (מרכז: 38% מסכנת ו-50% לא מסכנת; שמאל: 25% מסכנת ו-64% לא מסכנת).

בציבור הערבי הרוב (59%) מעריכים כי הנשיא טראמפ לא ילחץ על ישראל לקבל את היוזמה הסעודית כבסיס למו"מ עתידי בין ישראל לפלסטינים. רוב גדול עוד יותר (72.5%) מעריכים כי עסקת הנשק האמריקנית-סעודית אינה מסכנת את ביטחונה של ישראל.

מעורבות מדינות ערב בהשגת הסכם שלום ישראלי-פלסטיני: ממצא מעניין הוא קיומו של רוב בקרב היהודים (55%) הסבורים שמעורבות של מדינות ערב, כגון סעודיה, יכולה לעזור בהשגת שלום קבע בין ישראל לפלסטינים. לעומת זאת, הרוב הגדול (61%) בקרב הערבים חושבים שמעורבות כזו אינה יכולה לתרום להשגת שלום. פילוח של תשובות היהודים לפי מחנות פוליטיים מעלה כי בימין 45% סבורים שמעורבות של מדינות ערב יכולה להועיל (44% חושבים ההיפך), במרכז – 64%, ובשמאל – 82%.

כאמור, הנושא השני שבו עסק הסקר הפעם הוא מלחמת ששת הימים והתפיסה בדיעבד של תוצאותיה חמישים שנה מאוחר יותר.

האחיזה בשטחים כיבוש? ראשית רצינו לדעת האם הגדרת השליטה של ישראל בשטחים היא לדעת המרואיינים כיבוש או שאינה כיבוש. כבעבר, רוב בציבור היהודי (62%) השיבו כי אין מדובר בכיבוש. פילוח לפי מחנות פוליטיים הניב את התוצאות הצפויות: בימין ובמרכז שהם המחנות הפוליטיים הגדולים בישראל כיום רק מיעוט (12% ו-37% בהתאמה) סבורים שמדובר בכיבוש. רק בשמאל, הקטן בשלושת המחנות, רוב מכריע (86%) סבורים כי ההגדרה הנכונה למצב הקיים הוא כיבוש.

בציבור הערבי יש תמימות דעים (91%) כי מדובר בכיבוש.

השלכות השליטה בשטחים: ניסינו לברר כיצד מעריך הציבור היהודי את התרומה או הנזק של השליטה בשטחים בתחומים שונים. מתברר כי רק בנוגע לתחום הביטחוני/צבאי יש רוב גדול (65%) הסבורים שהשליטה בשטחים תורמת לישראל. דפוס עמדות הפוך התקבל ביחס למעמדה הדיפלומטי והבינלאומי של ישראל: כאן הרוב (67%) חושבים שהשליטה אינה תורמת לישראל. ביחס לשני התחומים האחרים – חוזק דמוקרטי וכלכלה - העמדות אינן כה קוטביות. באשר לכלכלה הישראלית, שיעור גבוה יותר מאמינים שהיא יוצאת ניזוקה מהשליטה בשטחים - 48% לעומת 43% המחזיקים בדעה שהשליטה בשטחים תורמת לה. כשמדובר בחוזק הדמוקרטי של ישראל הדעות ממש חצויות: שיעור זהה (44%) גורסים שהיא תורמת ומזיקה לו.

בציבור הערבי יש רוב גדול הסבורים כי בכל ארבעת התחומים האחיזה הישראלית בשטחים היא מזיקה.

האם היה צריך לאחר המלחמה לוותר על שטחים תמורת שלום? רוב גדול בציבור היהודי (65%) מתנגדים לטענה כי מיד לאחר המלחמה מנהיגי ישראל היו צריכים להיכנס למשא ומתן עם מדינות ערב ולהציע, בתמורה להסכם שלום כולל, להחזיר את כל השטחים שנכבשו במלחמה. הציבור הערבי חלוק בשאלה זו: 46% סבורים כי אכן היה צריך להיכנס למשא ומתן לשלום עם מדינות ערב ולהציע בתמורה את השטחים ואילו 41% סבורים ההיפך, אולי משום שמדובר בהסכם שהיה מושג עם מדינות ערב "מעל לראש" הפלסטינים.

האם היה נכון לספח את השטחים מיד לאחר המלחמה? רוב (55%) בציבור היהודי מסכימים לטענה "כי מיד לאחר הניצחון במלחמת ששת הימים ישראל הייתה צריכה לספח אליה באמצעות חקיקה את כל השטחים שכבשה, כפי שנהגה ביחס לירושלים ורמת הגולן, ולהעמיד את העולם והפלסטינים בפני עובדה קיימת". פילוח לפי מחנות פוליטיים מראה כי בימין רוב גדול (77%) סבור כי היה צריך לספח מיד לאחר המלחמה, במרכז 41.5% ובשמאל 15%.

בציבור הערבי יש כמעט תמימות דעים מלאה (80%) נגד הטענה שהיה צריך לספח את השטחים מייד לאחר המלחמה.

סיפוח שטחים כיום: לעומת זאת בשאלה היא האם אתה תומך או לא תומך בטענה כי "הגיע הזמן שישראל תספח רשמית את כל השטחים שנכבשו במלחמה", הציבור היהודי נחלק שווה בשווה בין התומכים בטענה (44%) לבין המתנגדים לה (45%). פילוח לפי מחנות פוליטיים מצביע על תמיכה בסיפוח של כשני שלישים מהימין, כשליש מהמרכז ותמיכה אפסית כמעט (5%) בשמאל.

בציבור הערבי כ-80% הם כיום נגד סיפוח השטחים.

ההתנחלויות והשלום: שאלנו: "האם מנקודת המבט של היום, המדיניות של ממשלות ישראל השונות להקים התנחלויות ביהודה ושומרון הייתה נכונה או לא נכונה מבחינת האינטרס הלאומי של ישראל?". בציבור היהודי 51% סבורים כי זו הייתה מדיניות נכונה. יתר על כן, 56% מתנגדים לטענה כי ההתנחלויות הן מכשול בדרך להשגת הסכם עם הפלסטינים. פילוח לפי מחנות פוליטיים מראה כי בימין יש רוב של שלושה רבעים הסבורים כי זו הייתה מדיניות נכונה לעומת מיעוט בלבד במרכז (37%) ואפסי כמעט בשמאל (4%). בהתאמה, רוב גדול בשמאל (89%) סבורים כי ההתנחלויות הן מכשול לשלום, לעומת כמחצית במרכז (48%) ומיעוט קטן בימין (18%).

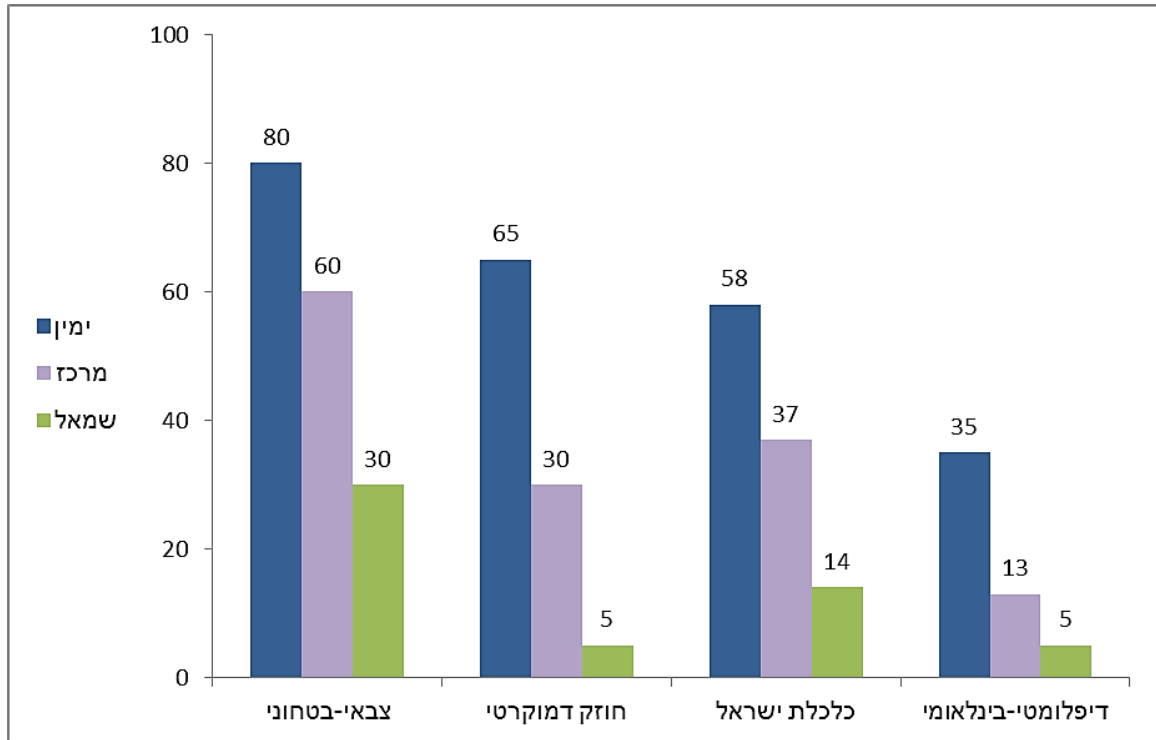
בציבור הערבי רוב גדול (69%) סבורים שלא נכון היה להקים התנחלויות וכשיעור הזה (68%) שהן מהוות היום מכשול לשלום.

ירושלים (שלא) חוברה לה יחדיו: רוב גדול בציבור היהודי (64%) מסכים עם הקביעה כי "למעשה ירושלים מחולקת כיום לשתי ערים: העיר המזרחית והעיר המערבית". פילוח של המשיבים היהודים למחנות פוליטיים מראה כי בכלם יש רוב בגודל שונה המסכים עם הטענה שירושלים למעשה מחולקת (ימין – 55%, מרכז – 70%, שמאל – 90%).

בציבור הערבי 54% חושבים שהעיר מחולקת.

מדד המשא ומתן: 47.4 (מדגם יהודים: 47.1)

תרשים החודש: האם השליטה של ישראל בשטחי יהודה ושומרון תורמת או מזיקה לישראל בכל אחד מן התחומים הבאים (תורמת, %, יהודים, לפי מחנה פוליטי)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון ובאינטרנט על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 28-29 במאי 2017, בקרב 600 מרואיינים (500 יהודים ו-100 ערבים), המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$.